

Společné stanovisko Společnosti pro orgánové transplantace ČLS JEP (SOT ČLS JEP) a České transplantální společnosti (ČTS) k testování dárcovské volné DNA u pacientů po transplantaci orgánů.

Krátkodobý a dlouhodobý úspěch transplantací orgánů závisí na bezpečné a účinné prevenci rejekce alogenního štěpu. Sledování aloimunitní odpovědi se dosud provádí v případě transplantací ledvin pomocí sledování renální funkce (hodnot sérového kreatininu), monitorací hladin inhibitorů kalcineurinu a prováděním biopsií, které jsou indikovány kvůli zhoršení funkce štěpu anebo podle protokolu. Bylo prokázáno, že monitorování hladin sérového kreatininu má nízkou sensitivitu, a navíc se jeho zvýšení objevuje v případě rejekce pozdě. Monitorování hladin imunosupresiv není vhodné pro vyloučení rejekce. V případě transplantací srdce a plic takový neinvazivní test dosud není k dispozici a diagnostika rejekce se opírá o provádění biopsií. Endomyokardiální biopsie a transbronchiální biopsie jsou tudíž zásadní pro diagnostiku rejekce, ovšem tyto biopsie mají další limity, jakými jsou invazivita výkonu, špatná shoda interpretace histologického nálezu v biopsii mezi patologi. V posledních letech se objevily nové molekulární nástroje pro monitorování rejekce po transplantacích orgánů (4,5).

Stanovení cirkulující dárcovské volné DNA (dd-cfDNA) v krvi je inovativní neinvazivní metodou, jejichž využití k diagnostice rejekce bylo testováno v desítkách studií. Stanovení dd-cfDNA se již stalo praxí v transplantačních centrech v USA a její stanovení nabízí několik centrálních laboratoří využívající podobné ovšem nikoliv identické metody. V Evropě se tyto metody v transplantačních centrech nyní zavádí.

V případě transplantací ledvin bylo ve studii s 2882 nemocnými ze 14 transplantačních center v Evropě a v USA ověřeno, že hladiny dd-cfDNA silně korelovaly s rejekcí štěpu, včetně humorální rejekce, T-buňkami zprostředkované rejekce a smíšené rejekce. Zvýšení dd-cfDNA vykazovalo vysokou prediktivní hodnotu pro detekci subklinické rejekce u stabilních pacientů (1). V případě prospektivní monitorace bylo zjištěno, že zvýšení hladin dd-cfDNA předchází o mnoho týdnů zvýšení hodnot sérového kreatininu a histologickému průkazu rejekce (2). Podobně bylo zjištěno, že prospektivní monitorování zvýšení frakcí dd-cfDNA v krvi pacientů předchází detekci dárcovsky specifických anti-HLA protilátek a rejekčnímu poškození (3).

Za nejzásadnější pozorování ve všech dosud provedených studiích v různých centrálních laboratořích je uváděná vysoká negativní prediktivní hodnota (95-99%) pro vyloučení rejekce. To je důležité především v případech opakovaných, tzv. follow-up biopsií a protokolárních biopsií, kdy vyloučení přítomnosti rejekce pomocí neinvazivního testu nahradí provedení biopsie, která je spojena s hospitalizací pacientů, riziky invazivního výkonu a také s vyššími ekonomickými náklady.

Tato pozorování jsou také důvodem, proč odborné společnosti v USA i v Evropě doporučují testování dd-cfDNA u nemocných po transplantacích ledvin, srdce a plic (4-6). Doporučení jsou založena na výsledcích rozsáhlých studií, ve kterých byly stanovovány frakce dd-cfDNA v centrálních laboratořích:

V případě transplantací ledvin (4,6):

- *Monitorování frakcí dd-cfDNA může být použito k vyloučení subklinické protilátkami zprostředkované rejekce u stabilních pacientů s anti HLA protilátkami*
- *V případě zhoršení funkce štěpu je možno vyšetřit frakci dd-cfDNA k vyloučení přítomné rejekce, především protilátkami zprostředkované rejekce*

V případě transplantací srdce (5,6):

- *od 4. týdne po transplantaci může být měření dd-cfDNA použito mimo standardní péči pro vyloučení klinické a subklinické rejekce a to díky vysoké negativní prediktivní hodnotě testu*

V případě transplantací plic (5,6):

- *od 6. týdne po transplantaci může být měření dd-cfDNA použito mimo standardní péči k vyloučení klinické a subklinické rejekce a to díky vysoké negativní prediktivní hodnotě testu*

Stanovisko

Důkazy, které poskytly provedené studie, podporují klinické využití stanovení frakcí dd-cfDNA u nemocných po transplantacích ledviny, srdce a plic. Vysoká negativní prediktivní hodnota testu umožňuje klinikům v případě negativních výsledků odstoupit od provedení biopsie a považovat nález za nerejekční. V blízké budoucnosti tak stanovení frakcí dd-cfDNA nahradí provádění protokolárních a follow-up biopsií, především u nemocných v riziku protilátkami zprostředkované rejekce a dále v případech, kdy provedení jinak indikované biopsie není možné z medicínských důvodů.

Vzhledem k omezené dostupnosti stanovení frakcí dd-cfDNA v ČR, která jsou dosud prováděna v centrálních laboratořích v zahraničí, doporučují výbory SOT ČLS JEP a ČTS implementovat metodu v podmínkách ČR a rovněž podporují úsilí o vytvoření kódu metody pro transplantační indikace a její následnou úhradu zdravotními pojišťovnami.

Výbory SOT ČLS JEP a ČTS tímto stanoviskem podporují stanoviska Evropské společnosti pro orgánové transplantace (4,5) a připojují se k nim.

Za výbor SOT ČLS JEP

Prof. MUDr. Ondřej Viklický, CSc., FERA, Dr.h.c.
2. místopředseda SOT ČLS JEP

Za výbor ČTS

Prof. MUDr. Tomáš Reischig, Ph.D.
Předseda ČTS

Stanovisko vydáno dne 15.7.2024

Literatura

1. Aubert O, Ursule-Dufait C, Brousse R, Gueguen J, Racapé M, Raynaud M, Van Loon E, Pagliuzzi A, Huang E, Jordan SC, Chavin KD, Gupta G, Kumar D, Alhamad T, Anand S, Sanchez-Garcia J, Abdalla BA, Hogan J, Garro R, Dadhania DM, Jain P, Mandelbrot DA, Naesens M, Dandamudi R, Dharnidharka VR, Anglicheau D, Lefaucheur C, Loupy A. Cell-free DNA for the detection of kidney allograft rejection. *Nat Med.* 2024 Jun 2. doi: 10.1038/s41591-024-03087-3.
2. Bromberg JS, Bunnapradist S, Samaniego-Picota M, Anand S, Stites E, Gauthier P, Demko Z, Prewett A, Armer-Cabral M, Marshall K, Kaur N, Bloom MS, Tabriziani H, Bhorade S, Cooper M; ProActive Investigators; authors thank the ProActive principal investigators for enrolling patients and collecting samples and clinical data. The ProActive principal investigators are. Elevation of Donor-derived Cell-free DNA Before Biopsy-proven Rejection in Kidney Transplant. *Transplantation.* 2024 Apr 8. doi: 10.1097/TP.0000000000005007.
3. Bu L, Gupta G, Pai A, Anand S, Stites E, Moinuddin I, Bowers V, Jain P, Axelrod DA, Weir MR, Wolf-Doty TK, Zeng J, Tian W, Qu K, Woodward R, Dholakia S, De Golovine A, Bromberg JS, Murad H, Alhamad T. Clinical outcomes from the Assessing Donor-derived cell-free DNA Monitoring Insights of Kidney Allografts with Longitudinal surveillance (ADMIRAL) study. *Kidney Int.* 2022 Apr;101(4):793-803. doi: 10.1016/j.kint.2021.11.034.
4. Park S, Sellares J, Tinel C, Anglicheau D, Bestard O, Friedewald JJ. European Society of Organ Transplantation Consensus Statement on Testing for Non-Invasive Diagnosis of Kidney Allograft Rejection. *Transpl Int.* 2024 Jan 4;36:12115. doi: 10.3389/ti.2023.12115.
5. Nikolova Andriana, Agbor-Enoh Sean, Bos Saskia, Crespo-Leiro Marisa, Ensminger Stephan, Jimenez-Blanco Marta, Minervini Annamaria, Perch Michael, Segovia Javier, Vos Robin, Khush Kiran, Potena Luciano. European Society for Organ Transplantation (ESOT) Consensus Statement on the Use of Non-invasive Biomarkers for Cardiothoracic Transplant Rejection Surveillance. *Transplant Int* 2024, 37, DOI10.3389/ti.2024.12445 2.
6. [https://www.astso.org/docs/default-source/position-statements/astso-statement-on-donor-derived-cell-free-dna-\(dd-cfdna\).pdf?sfvrsn=3e6a4ed3_3](https://www.astso.org/docs/default-source/position-statements/astso-statement-on-donor-derived-cell-free-dna-(dd-cfdna).pdf?sfvrsn=3e6a4ed3_3)